

کودکان در ایران

گزارش تحلیلی کانون امروز از وضعیت کودکان در ایران

کودکان شهروندانی هستند که معمولاً توان دفاع از حقوق خویش را ندارند و عملاً نمی‌توانند به دادگاه از دست پدر و مادر و یا دیگر کسانی که حقوق آنها را پایمال می‌کنند، شکایت برند. از این رو در طی تاریخ کودکان بیشتر از همه تحت ستم قرار داشتند. خشونت، محروم کردن کودکان از تحصیل و تابعیت، به کار گرفتن و استثمار جسمی و جنسی کودکان از معمول اشکال ستم بر کودکان در جهان می‌باشد. به این خاطر وضعیت کودکان در هر جایی از جهان نمادی گویا از وضعیت حقوق بشر می‌باشد و می‌توان گفت هر جایی که کودکان وضعیت خوبی دارند حقوق بشر نیز به همان درجه پیشرفته می‌باشد.

آموزش کودکان:

معمولاً تعداد کودکانی که کار می‌کنند، با تعداد کودکانی که آموزش نمی‌بینند، نزدیک است. کودکانی که کار می‌کنند معمولاً تحصیل را نیز رها کرده‌اند، مگر کودکانی که تنها در فصل تابستان مشغول کار هستند که تعداد کمی را شامل می‌شوند. اکنون در ایران ۶ میلیون کودک بازمانده از تحصیل داریم.

محمد مهدی زاده مدیرکل آموزش پایه نهضت سوادآموزی گفته است: «برای تعریف کودکان بازمانده از تحصیل، انواع فواصل سنی ذکر شده است. در این تعاریف به کودکان شش تا ۱۰ ساله، شش تا ۱۵ ساله، شش تا ۱۸ ساله‌ای اشاره شده که یا به مدرسه نرفته‌اند، یا ترک تحصیل کرده‌اند و یا بی‌سوادند. در ایران گروه سنی شش تا ۱۸ ساله‌ای که بی‌سوادند و یا قبل از اتمام تحصیل مدرسه را ترک کرده‌اند، کودکان بازمانده از تحصیل هستند که حدود پنج تا شش میلیون نفر را شامل می‌شوند.»

طبق گفته‌های وی «در ایران ۸/۵ میلیون نفر بی‌سواد و ۱۰ میلیون نفر دارای تحصیلات زیر پنجم ابتدایی هستند و ... همچنین در سال تحصیلی ۸۲-۸۳ یک میلیون و ۸۸ هزار و ۲۹۵ نفر مردود تحصیلی شده‌اند که ۵/۲ درصد از مردودشدگان در مقطع ابتدایی، ۵/۹ درصد آنها در مقطع راهنمایی و ۲۷ درصد در مقطع متوسطه تحصیل می‌کردند.» [۱]

«منوچهر فضلی‌خانی» مدیرکل دفتر آموزش و پرورش راهنمایی تحصیلی وزارت آموزش و پرورش گفته است: «از مجموع ۴ میلیون ۶۹۰ هزار دانش‌آموز لازم‌التعلیم که مقطع ابتدایی را گذرانده‌اند ۴ میلیون و ۳۰۰ هزار نفر (۹۱ درصد) در مدارس راهنمایی تحصیل می‌کنند و ۳۹۰ هزار نفر (۹ درصد) از تحصیل باز مانده‌اند.» [۲]

قوانین کودکان :

سن مسئولیت کیفری :

طبق ماده ۴۹ قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۰ : «اطفال در صورت ارتکاب جرم مبرا از مسوولیت کیفری هستند و تربیت آنان با نظر دادگاه به عهده سرپرست اطفال و عندالاقضاء قانون اصلاح و تربیت می‌باشد.»
تبصره ۱ ماده ۴۹ قانون مذکور در تعریف طفل مقرر می‌دارد: «منظور از طفل کسی است که به حد بلوغ شرعی نرسیده باشد.»
بلوغ شرعی طبق تبصره ۱ ماده ۱۲۱۰ قانون مدنی ایران، در دختر ۹ سال و در پسر ۱۵ سال تمام قمری است.
در ماده ۱ کنوانسیون حقوق کودک که ایران نیز به شکل مشروط به آن پیوسته، چنین آمده است: «مطابق این پیمان نامه، یک کودک، انسانی است که سن هجده سالگی را هنوز تمام نکرده است، مگر اینکه سن بلوغ از نظر حقوق جاری در کشورهای مربوطه زودتر تعیین شده باشد.»

طبق ماده ۲۲۵ آئین دادرسی کیفری رسیدگی به همه جرایم اطفال به طور غیرعلنی برگزار می‌شود. ذیل همین ماده قید شده است: «انتشار جریان دادگاه از طریق رسانه های گروهی و یا فیلمبرداری، تهیه عکس، افشای هویت و مشخصات طفل متهم، ممنوع است و متخلف به مجازات قانونی مندرج در ماده ۶۴۸ قانون مجازات اسلامی محکوم خواهد شد.»
علاوه بر آن مواد ۲۲۶ و ۲۲۷ قانون یاد شده، رسیدگی در مراحل از دادرسی در غیاب کودک بلامانع است، اما رای دادگاه حضوری است. در رسیدگی به جرایم غیراطفال در صورت وجود فرد، شرکت او در کلیه مراحل دادرسی ضروری است.
طبق مواد ۲۲۹ و ۲۳۰ قانون آئین دادرسی کیفری دادگاه های عمومی و انقلاب آرای صادر شده دادگاه برای کودکان حتی در طول اجرای حکم قابل تجدید نظر می‌باشد و در جلسات رسیدگی دادگاه کودکان از متخصصان روانی و تربیتی استفاده می‌شود.
جمهوری اسلامی ایران در اسفند سال ۷۲ به کنوانسیون حمایت از حقوق کودک مصوب ۱۹۸۹ پیوست، با شرط اینکه اگر یکی از موارد آن کنوانسیون مغایر با اسلام باشد به آن عمل نکند.

قتل کودکان توسط پدر یا جد پدری :

طبق قانون مجازات اسلامی پدر یا جد پدری در صورت قتل فرزند، مجازات نمی‌شوند، در ماده ۲۲۰ این قانون آمده است :
« پدر یا جد پدری که فرزند خود را بکشد قصاص نمی‌شود و به پرداخت دیه قتل به ورثه مقتول و تعزیر محکوم خواهد شد.»
سن تعقیب کیفری اطفال در ایران از ۶ سالگی آغاز می‌شود این سن در اردن ۷ سالگی و در سوریه ۱۲ سالگی، انگلیس ۱۰ سالگی و در آرژانتین، اسپانیا و بلژیک از ۱۶ سال است. در میان کشورها کوبا سن تعقیب کیفری بالایی دارد حتی گاهاً افراد را تا ۲۰ قابل تعقیب نمی‌داند. [۳]

در فاصله سنی ۶ تا ۱۸ سال، حد بلوغ شرعی برای اطفال ممیز قرار داده شده، یعنی اطفال به دو دسته ممیز و غیرممیز تقسیم می‌شوند و زمانی که به حد بلوغ شرعی می‌رسند (دختران ۹ سال تمام و پسران ۱۵ سال تمام) ممیز محسوب می‌شوند.
گفته شده است برای بلوغ شرعی نمی‌توان سن خاصی تعیین کرد، بلکه باید با توجه به مختصات محیط و طبیعت بدن سن تمیز را تشخیص داد و علاوه بر این گفته شده برای آن که فرد مسئولیت جزایی بیابد، رشد حقوقی یعنی تشخیص نفع و ضرر کافی نیست، بلکه احراز رشد جزایی لازم است به این معنا که قدرت تمیز خوب و بد از یکدیگر را داشته باشد. [۴]
«آرای دادگاه های ایران در مورد اطفال؛ سپردن به سرپرست، نگهداری در کانون اصلاح و تربیت، تنبیه بدنی، شلاق و تعزیر و تادیب است.»

تبصره ۴ ماده ۴۰ کنوانسیون حقوق کودکان : «مواظبت، راهنمایی، مشاوره، آزادی با مراقبت، سپردن به خانواده های دیگر، اجرای برنامه های آموزش عمومی و حرفه ای و اقداماتی دیگر باید در جهت اصلاح و تربیت، حفظ منافع و منطبق با موقعیت طفل و جرم باشد.»

طبق قوانین ایران اگر یک نوجوان زیر هجده سال به اعدام محکوم شود، اجرای حکم تا هجده ساله شدن فرد محکوم به تاخیر می افتاد.

لایحه جدید آیین دادرسی دادگاه اطفال و نوجوانان:

در لایحه جدید آیین دادرسی دادگاه اطفال و نوجوانان، در سه گروه سنی ۹ تا ۱۲، ۱۲ تا ۱۵ و ۱۵ تا ۱۸ مجازات هایی تعیین شده است و در این گروه ها مجازات تنبیهی نظیر شلاق و اعدام در نظر گرفته نشده است. در ماده ۳۳ این قانون آمده است « در جرایمی که مجازات قانونی آن قصاص یا حد است، هرگاه در رشد و کمال عقل مرتکب شبهه وجود داشته باشد دادگاه اطفال و نوجوانان وی را به یکی از مجازاتهای مذکور در بند ۲ و ۳ ماده ۳۱ این قانون محکوم می نماید. تبصره: دادگاه اطفال و نوجوانان برای تشخیص رشد و کمال عقل می تواند از نظر پزشکی قانونی یا از هر طریق دیگری که مقتضی بدانند، استفاده کند.»

منظور از بند ۲ و ۳ ماده ۳۱، حبس در قانون اصلاح و تربیت از ۶ ماه تا ۳ سال در مورد جرایمی که مجازات آن سه سال و یا بیشتر از سه سال حبس است و حبس در قانون اصلاح و تربیت از ۲ سال تا ۸ سال در مورد جرایمی که مجازات آن حبس ابد یا اعدام است، می باشد.

کلیات این لایحه در شهریور ۱۳۸۵ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است.

رئیس قوه قضاییه در جلسه مسوولان عالی قضایی با بیان این که تعزیرات برای اطفال زیر ۱۸ سال نباید اجرا شود و نباید حکم تعزیرات سنگینی برای اطفال زیر ۱۸ سال صادر شود، اظهار داشته است: « مجازات تعزیری در سنین زیر ۱۸ سال باید جنبه تربیتی داشته باشد و نه تنبیهی، در مسوولیت های جزایی باید نکاتی را که می توان در رفع اجرای حکم در طفلی که بالغ شده است اما رشید نیست، استفاده کرد و دادگاهها در این زمینه باید ادله لازم را بپذیرند.» [۵]

خشونت علیه کودکان:

به طور کلی آزار و شکنجه کودکان به سه دسته تقسیم بندی می شود؛ کودک آزاری جسمی که شامل تنبیه بدنی، محروم کردن کودک از غذا و پوشاک می شود، کودک آزاری جنسی که در دایره ای بزرگ تر شامل سوءاستفاده جنسی اطرافیان، نزدیکان و افرادی است که کودک به نوعی به آنها اعتماد دارد و کودک آزاری که شامل بی توجهی و غفلت به نیازهای کودکان است

براساس یک تحقیق انجام شده با همکاری وزارت بهداشت و یونسف در رابطه با وضعیت کودک آزاری در ایران، حدود ۲۰ درصد از کودکان ۶ تا ۱۱ ساله و بیش از ۹ درصد از نوجوانان ۱۲ تا ۱۸ سال، تنبیه بدنی می شوند. [۶]

« مریم خامی » دبیر انجمن حمایت از کودکان بد سرپرست سازمان بهزیستی استان اصفهان در گفت و گو با ایرنا اظهار داشته است که: « ۸۰ درصد از کودک آزاران از نزدیکان کودکان هستند که قربانیان خود را از میان پسران شش تا ۱۰ سال و دختران ۱۰ تا ۱۵ سال انتخاب می کنند.»

وی با اشاره به وجود پرونده های کودک آزاری در این انجمن تصریح کرد: اغلب کودکان آزار دیده دارای تنی کبود، سوخته و یا دچار شکستگی هستند.

وی با اشاره به این که کودکان رده چهار تا هفت سال بیش از دیگر رده ها در معرض کودک آزاری قرار دارند، گفت: « این گروه سنی با ۳۰ درصد، گروه از بدو تولد تا سه سالگی و نیز از هشت تا ۱۱ سالگی هر یک با ۲۶ درصد و گروه ۱۲ تا ۱۵ سال با ۱۵ درصد، بیشترین گروه سنی تحت کودک آزاریها قلمداد می شوند.»

بر اساس آمار سازمان بهزیستی، ۶۶ درصد کودک آزاری ها از سوی مردان اعمال می شود و دختران بیش از پسران در معرض کودک آزاری قرار می گیرند.

تحقیقات نشان می دهد بیش از ۹۰ درصد کودک آزاری ها در محیط خانه اتفاق می افتد و این در حالی است که پدران با

۴۸/۵ درصد، بالاترین و پس از آن مادران با ۲۸/۳ درصد در ردیف بعدی عوامل کودک آزاری جسمانی در خانواده های کودک آزار قرار دارند. از سوی دیگر، پژوهشی که بر روی ۵۸۵ کودک کار خیابانی در گروه سنی ۶ تا ۱۸ سال و به منظور اطلاع از وضعیت زندگی این کودکان صورت گرفته، بیانگر این واقعیت تلخ است که بیش از ۵۰ درصد این کودکان توسط اعضای خانواده و یا صاحبان کار خود، در محل کار مورد سوء استفاده جنسی قرار می گیرند. [۷]

«ممانعت از تحصیل»، «سوء رفتار جسمی»، «ضرب و شتم»، «بهره کشی کاری»، « غفلت جسمانی عاطفی و جنسی » و «بی توجهی به درمان و تغذیه» در قانون « حمایت از کودکان و نوجوانان » مصوب مجلس شورای اسلامی در سال ۸۱ به عنوان کودک آزاری نام برده شده است.

در ماده ۲ این قانون، آمده است که: «هر نوع اذیت و آزار کودکان و نوجوانان که موجب شود به آنان صدمه جسمانی یا روانی و اخلاقی وارد شود و سلامت جسم یا روان آنان را به مخاطره اندازد، ممنوع است.»

این قانون طبق ماده ۷ خود مشروط به ماده ۵۹ قانون مجازات اسلامی می شود که طبق ماده ۵۹ آنچه در خانه می گذرد، به نام تادیب و تربیت فرزند خارج از شمول این قانون قرار می گیرد. ماده ۵۹ چنین می باشد: « اعمال زیر جرم محسوب نمی شود: ۱ - اقدامات والدین و اولیاء قانونی و سرپرستان صغار و محجورین که به منظور تادیب یا حفاظت آنها انجام شود مشروط به اینکه اقدامات مذکور در حد متعارف، تادیب و محافظت باشد ... »

در ماده ۵ قانون «حمایت از کودکان و نوجوانان» تصریح شده است که، کودک آزاری از جرایم عمومی است و نیازی به شاکی خصوصی ندارد.

با این وجود نبود شاهد، وحشت کودک، مسایل حیثیتی خانواده، ترس برخی مادران از طلاق و ضرب و شتم از سوی همسران و یا دیگران بخصوص خانواده همسر و آموزش ندادن مربیان و مدیران مدارس و دانش آموزان برای آگاهی بخشیدن به کودکان در مقابل کودک آزاریها از دلایل اصلی پنهان ماندن خشونت علیه کودکان است. پزشکان معمولاً موارد کودک آزاری را گزارش نمی دهند. قانونی وجود ندارد که پزشک را ملزم کند که موارد کودک آزاری را به مراجع ذیصلاح گزارش دهد.

کودکان بی سرپرست:

هم اکنون ۱۸ هزار و ۵۰۰ کودک تحت پوشش سازمان بهزیستی هستند. سازمان بهزیستی اعلام کرد: ۳۹۱ خانه کودک و نوجوان در کشور فعال است که ۱۵۰ خانه به صورت دولتی و ۲۴۱ خانه به صورت غیردولتی اداره می شود. به گزارش ایلنا، سازمان بهزیستی اعلام کرد: ۴ هزار و ۶۶ کودک و نوجوان در خانه های دولتی و ۴ هزار و ۳۰۹ نفر در خانه های غیردولتی نگهداری می شوند. بر اساس این گزارش، ۱۴/۵ درصد کودکان بر اثر فوت والدین، ۳ درصد آنها به دلیل بیماری صعب العلاج، ۳/۵ درصد آنها بر اثر مفقود شدن والدین و ۹/۵ درصد آنها بر اثر زندانی شدن والدین در این خانه ها نگهداری می شوند. همچنین، ۱۹/۵ درصد کودکان به دلیل عدم صلاحیت والدین، ۱۳/۵ درصد بر اثر جدایی والدین و ۱۶/۵ درصد آنها بر اثر رهاشدگی به خانه ها انتقال داده شده اند. [۸]

معاون امور اجتماعی وزارت کشور در تاریخ ۲۳ تیرماه ۸۲ طی مصاحبه ای با ایرنا خبر از تخصیص یک میلیارد تومان اعتبار عمرانی جهت ساخت مراکز نگهداری کودکان خیابانی داد، وی اعلام کرد: «چه کودکان خیابانی و چه متکدیان درصد کمی از جامعه را تشکیل می دهند و جزو مسایل اصلی جامعه محسوب نمی شوند اما به دلیل اینکه نماد بیرونی جامعه ما متاثر از این کودکان میشود، دولت توجه ویژه ای به آنها دارد.»

عشقی ثانی، مدیرکل دفتر شبه خانواده بهزیستی گفت: «بر اساس قوانین موجود فرزندخواندگی، امکان واگذاری سرپرستی کودکان، تنها شامل ۱۵ درصد از کودکان سپرده به بهزیستی می شود.» این به این معنی است که ۸۵ درصد کودکان بهزیستی امکان فرزندخواندگی ندارند. وی افزود: «۲۰ درصد از کودکانی که به مراکز سپرده شده اند با توجه به قوانین فعلی قابل واگذاری اند که از این بین ۵ تا ۷ درصد به دلیل معلولیت متقاضی ندارند.»

عشقی ثانی در توضیح قوانین جاری گفت: «بر اساس قوانین فعلی، کودکانی را می توان به عنوان فرزندخوانده به خانواده های متقاضی سپرد که فاقد پدر، مادر و جد پدری باشند. بر اساس این قانون ۸۰ درصد از کودکان سپرده شده به بهزیستی غیرقابل

واگذاری هستند، چرا که این کودکان غالباً پدر، مادر دارند و والدینشان طلاق گرفته، متواری شده یا زندانی اند.»
تعداد متقاضیان فرزندخواندگی پنج برابر ظرفیت کودکان است. در سال ۸۴ تنها یک هزار کودک به عنوان فرزندخوانده در اختیار خانواده ها قرار گرفته است. وی گفت: «پیش‌نویس قانون جدید فرزندخواندگی با رفع نواقص فعلی به صورت مشترک با همکاری قوه قضاییه و سازمان بهزیستی تدوین شده است که در مراحل تصویب قرار دارد. ... در اصلاحیه پیشنهادی، پیش‌بینی شده است حدود ۵۰ درصد کودکان تحت حضانت سازمان بهزیستی قابل واگذاری دائمی به متقاضیان به عنوان فرزندخوانده باشند.» [۹]

کودکان کارگر:

کودکان کار دو دسته تقسیم می‌شوند، دسته اول کودکان کارگری که به کار تولیدی یا خدماتی مشغول هستند و دسته دوم کودکان خیابانی می‌باشند.

کودکان خیابانی عمدتاً مشکلات بیشتری دارند و مورد سوءاستفاده بیشتری قرار گرفته و خطر بیشتری آنها را تهدید می‌کند. گرایش به مصرف سیگار و مواد مخدر، بهره‌کشی از آنان به صورت فروش یا اجاره، مشارکت در ارتکاب جرایم از جمله قتل، سرقت و توزیع مواد مخدر، فروش اعضای بدن، قرار گرفتن در باندهای فساد و قاچاق به سایر کشورها از پیامدهای حضور در خیابان است.

از نظر کارشناسان اقتصادی بررسی علل پدیده کار کودکان، علت‌هایی عمده و زیربنایی دارد که از آن جمله میتوان به فقر، عدم تعادل اقتصادی و رشد ناکافی اقتصادی، اشاره کرد؛ واقعیت این است که بدون توزیع درآمد عادلانه و دست‌یابی افراد به کار و شغل مطلوب در شرایط رونق اقتصادی، این مشکل هم‌چنان به قوت خود باقی خواهد ماند.

البته وجود فقر تنها دلیل به وجود آمدن معضل کودکان کار نیست و علل مختلفی از جمله نقایص موجود در آموزش و پرورش، قوانین و مقررات ناکافی برای مقابله با کار کودکان و فقدان آگاهی عمومی، از عوامل موثر در بروز پدیده‌ای چون کار کودکان به شمار می‌آید.

کارشناسان اقتصادی به این باورند که پیدایش کار کودکان از منطقه‌ای به منطقه‌ای دیگر کاملاً متفاوت است. در حالی که در کشورهای در حال توسعه، رکود اقتصادی، بیکاری، مهاجرت وسیع روستاییان به شهرها، فقر گسترش یافته و افزایش هزینه‌های زندگی از عوامل موثر پیدایش و گسترش کودکان کار است؛ در کشورهای صنعتی، رکود اقتصادی و بیکاری رو به گسترش باعث پیدایش دوباره نوعی از کار کودکان است.

در ایران ساماندهی کودکان کار و خیابان برعهده سازمان بهزیستی است. طبق آمار سازمان بهزیستی کشور آمار کودکان کار در سال ۱۳۸۴، ۷۸۴ هزار نفر بوده است. تفاوت فاحش میان آمار کودکان کاری که تحت پوشش بهزیستی قرار می‌گیرند با آمار تخمین زده شده توسط کارشناسان، نشانگر مخفی ماندن تعداد قابل توجهی از این کودکان است. براساس یک سرشماری که ۱۰ سال قبل در کشور انجام شد، حدود ۱۲ درصد از جمعیت ۱۰ تا ۱۹ ساله کشورمان فعالیت اقتصادی دارند

سازمان بین‌المللی کار نیز اعلام کرده است در سال ۲۰۰۰ از هر ۶ کودک در سراسر جهان، یک نفر فعالیت اقتصادی داشته است. [۱۰]

طبق آمار رسمی ۱/۵ درصد از کل شاغلان کشور را کودکان کار تشکیل می‌دهند اما آمار واقعی کودکان کار بسیار بیش از آمار رسمی می‌باشد. با وجود حدود ۲۴ میلیون جمعیت زیر ۱۸ سال در کشور، ۱۸ میلیون از این افراد مشغول به تحصیل می‌باشند و احتمالاً بقیه ۶ میلیون به سر کار می‌روند.

کار کودکان به علت دستمزد پایین آنان برای کارفرمایان سود زیادی دارد. ضمن اینکه به علت غیرقانونی بودن کار کودکان از مزایایی نظیر بیمه و بهداشت حین کار هم محروم می‌باشند. سود کار کودکان برای اقتصاد جهانی حدود ۷۶۰ میلیارد دلار می‌باشد که از گستردگی استفاده از کودکان برای کار خبر می‌دهد. به طوری که اکنون حدود ۲۰۰ میلیون کودک در سراسر جهان به کار مشغول اند.

در ماده ۷۹ قانون کار ایران آمده است: به کار گماردن افراد کمتر از ۱۵ سال تمام ممنوع است و در ماده ۸۰ به تعریف کارگر نوجوان اشاره شده است. ماده ۸۰: کارگری که سنش بین ۱۵ تا ۱۸ سال تمام باشد، کارگر نوجوان نامیده می شود و در بدو استخدام باید توسط سازمان تامین اجتماعی مورد آزمایشهای پزشکی قرار گیرد. این در حالی است که ماده ۲ از مقاله نامه ۱۸۲ سازمان بین المللی کار اصطلاح «کودک» را برای تمام اشخاص کمتر از ۱۸ سال مورد استفاده قرار می دهد. همچنین کنوانسیون جهانی حقوق کودک که دولت جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۷۳ به آن پیوسته نیز، تمامی افراد کمتر از ۱۸ سال را در زمره کودکان به شمار می آورد. این نکته قابل ذکر است که یکی دیگر از مقاله نامه های سازمان بین المللی کار، مقاله نامه ۱۳۸ بوده که به «مقاله نامه حداقل سن کار» موسوم است و با هدف برچیدن کامل کار کودک تهیه شده و تاکید دارد که اشتغال به کارهایی با احتمال وجود خطری از بابت تهدید بهداشت، ایمنی یا اخلاق کودک برای افراد کمتر از ۱۸ سال ممنوع است. دولت ایران هنوز به این مقاله نامه نپیوسته است. [۱۱]

آنچه در گزارش «کودکان در ایران» آمده است تنها بیان وضعیت کودکان در قالب آمار و قوانین نیست، بلکه کانون امروز تغییر وضعیت کودکان در ایران و بهبود شرایط زندگی آنان را هدف قرار داده است. به امید این که گزارش کانون امروز در باره کودکان گامی در این جهت باشد.

منابع گزارش

- ۱- سرمایه، ۲۹ فروردین ۱۳۸۵
- ۲- روزنامه ایران، شنبه ۱۹ شهریور ۱۳۸۴
- ۳- « بررسی لایحه جدید آیین دادرسی دادگاه اطفال و نوجوانان، با نگاهی به تجربه قانونگذاری در گذشته»، سایت اینترنتی بهروز جوانمرد، ۱۳۸۴/۹/۲۵
- ۴- همان منبع
- ۵- ایسنا، ۲۹ مهر ۱۳۸۵
- ۶- ایرنا
- ۷- خبرگزاری مهر، ۱۵ مهر ۱۳۸۴
- ۸- ایرنا، ۸۵/۵/۲۹
- ۹- سایت رسمی سازمان بهزیستی
- ۱۰- همشهری آنلاین
- ۱۱- شرق سه شنبه ۱۵ اردیبهشت ۱۳۸۵